

ESHITISHIDA NUQSONI BO‘LGAN BOLALAR BILAN OLIB BORILADIGAN ISHLAR

Surayyo Choriyeva

Qarshi shahar Alohida ta’limga ehtiyoji bo‘lgan
kar va zaif eshituvchi bolalar uchun
17-sonli ixtisoslashtirilgan maktab-internati tarbiyachisi

Abstrakt

Ushbu maqolada eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning rivojlanish xususiyatlari, ularning ta’lim-tarbiyasini tashkil etishning pedagogik va psixologik jihatlari hamda korreksion-rivojlantiruvchi ishlarning mazmuni yoritilgan. Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning nutqiy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashda maxsus pedagogik yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ta’lim jarayonida surdopedagogik metodlardan foydalanish, ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish va bolalarning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta’minlash masalalari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar, surdopedagogika, maxsus ta’lim, korreksion ishlar, nutq rivojlantirish, inklyuziv ta’lim, reabilitatsiya, kommunikativ ko‘nikmalar, ijtimoiy moslashuv.

Kirish

Bugungi kunda alohida ta’lim ehtiyojiga ega bo‘lgan bolalarni qo‘llab-quvvatlash va ularning sifatli ta’lim olish huquqini ta’minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan pedagogik faoliyat ularning har tomonlama rivojlanishi, jamiyat hayotida faol ishtirok etishi hamda mustaqil hayotga tayyorlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Eshitish analizatoridagi nuqson bolaning nutq rivojlanishiga, bilish jarayonlariga va ijtimoiy muloqotiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu sababli bunday bolalar bilan maxsus tashkil etilgan ta'lim-tarbiya ishlari olib borilishi zarur.

Asosiy qism

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Eshitish qobiliyatining qisman yoki to'liq yo'qolishi bolaning nutqni qabul qilish va shakllantirish jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Natijada lug'at boyligi cheklanadi, talaffuzda kamchiliklar yuzaga keladi hamda muloqot qilish qiyinlashadi. Bunday bolalarning intellektual rivojlanishi ko'pincha saqlanib qolgan bo'lsa-da, axborotni qabul qilish va qayta ishlash jarayonida o'ziga xos xususiyatlar kuzatiladi.

Korreksion-pedagogik ishlarning mazmuni

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion ishlarning asosiy maqsadi ularning mavjud imkoniyatlarini rivojlantirish va kompensator mexanizmlarini shakllantirishdan iborat. Bu jarayonda quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratiladi:

- Eshitish qoldiqlarini rivojlantirish;
- Nutqni shakllantirish va rivojlantirish;
- Og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini takomillashtirish;
- Muloqot madaniyatini rivojlantirish;
- Bilish faoliyatini faollashtirish;
- Ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini shakllantirish.

Surdopedagoglar maxsus mashg'ulotlar orqali bolalarda tovushlarni farqlash, labdan o'qish va og'zaki nutqni tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metodlar

Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan ishlashda ko‘rgazmalilik, amaliy faoliyat va multimediya vositalaridan keng foydalaniladi. Darslarda rasmlar, videolar, jestlar, mimik harakatlar va texnik vositalar qo‘llanilishi ta’lim samaradorligini oshiradi. Shuningdek, individual yondashuv asosida har bir bolaning imkoniyatlari va ehtiyojlari hisobga olinadi.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Bolaning muvaffaqiyatli rivojlanishi ko‘p jihatdan oila bilan hamkorlikka bog‘liq. Ota-onalar mutaxassislarning tavsiyalariga amal qilgan holda uy sharoitida ham nutqni rivojlantirish mashqlarini davom ettirishlari lozim. Muntazam muloqot, qo‘llab-quvvatlash va ijobiy psixologik muhit bolaning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Inklyuziv ta’limning ahamiyati

So‘nggi yillarda inklyuziv ta’lim tizimining rivojlanishi eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning tengdoshlari bilan birgalikda ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Inklyuziv muhit bolalarning ijtimoiylashuvi, kommunikativ ko‘nikmalarining rivojlanishi va jamiyatga moslashuviga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Xulosa

Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion-pedagogik ishlar ularning nutqiy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, maxsus metodlar va individual yondashuvlardan foydalanish bolalarning imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarishga yordam beradi. Oila, pedagog va mutaxassislarning hamkorligi esa ta’lim-tarbiya samaradorligini yanada oshiradi hamda bolalarning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Po‘latova P.M. Maxsus pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.

2. Ayupova M.Y. Logopediya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2019.
3. Mo‘minova L.R. Surdopedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
4. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi. – Toshkent: Sharq, 2017.
5. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
6. UNESCO. Inclusive Education Guidelines. – Paris, 2021.
7. Hallahan D., Kauffman J. Exceptional Learners: Introduction to Special Education. – New York, 2020.